

TEKNOLOGIYA FANINI O'QITISHDA KRITIK (TANQIDIY) VA KREATIV FIKRLASH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY STRATEGIYALARI VA METODLARIDAN YUKLASH

*Xorazm viloyati pedagoglarni yangi
metodikalarga o'rgatish milliy markazi
"Amaliy fanlar va maktabdan tashqari
ta'lim metodikasi kafedresi o'qituvchisi
S.Kazakova*

Yaqin vaqtgacha pedagogika fani va amaliyoti "pedagogik texnologiya" tushunchasiz ish olib bordi. Mahalliy pedagogikada texnologiya atamasi "innovatsion ta'lim texnologiyasi", "pedagogik texnologiya", "ta'lim texnologiyasi" sifatida ko'pincha texnologiya tushunchasining ma'nosiga aniqlik kiritmasdan qo'llanila boshlandi. Ta'limning "texnologik" yondashuvi o'quv jarayonini berilgan boshlang'ich sharoitlardan (ijtimoiy buyurtma, ta'lim yo'riqnomalari, o'qitishning maqsadlari va mazmuni) loyihalashdan iborat. M.V.ning so'zlariga ko'ra. Klarin: pedagogik texnologiya - bu diagnostik belgilangan maqsadga aniq yo'naltirilgan holda o'quv jarayonini tashkil etishning takrorlanadigan usuli.

Bugungi kunda ilmiy adabiyotlarda ko'plab "texnologiya" tushunchalari mavjud bo'lib, ularning umumiy ma'nosini quyidagilarga qisqartirish mumkin: texnologiya - bu diagnostika bilan belgilangan maqsadga aniq yo'naltirilgan holda o'quv jarayonini tashkil etishning takrorlanadigan usuli. Zamonaviy maktab juda ko'p sonli texnologiyalarni taklif etadi. Shunday qilib, G.K.ning ishida. Selevko ellikdan ortiq texnologiyani tasvirlab berdi, M.V. Clarina yigirmadan kam bo'lmagan zamonaviy texnologiyalarning tavsiflarini taqdim etadi. Pedagoglar ko'pincha o'zlari duch kelayotgan muammolarni hal qilish uchun taklif qilinadigan yangiliklarning ko'pligi bilan to'lib-toshgan bo'lsa ajab emas. Bizning fikrimizcha, zamonaviy ta'lim texnologiyalari muammosi - bu standart texnologiyalarni o'rganish mavzusining fikrlash mustaqilligini rivojlantiruvchi yanada ijodiy xususiyatga ega texnologiyalardan ajratishga imkon beradigan asoslarni izlash. Bunday asosni ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqish va qo'llashda o'qituvchi refleksiya bilan foydalanishda ko'ramiz.

Albatta, sub'ektning har qanday texnologiya doirasidagi faoliyati nafaqat muayyan mazmundagi standartlashtirilgan jarayonlarni, balki u yoki bu darajada o'z harakatlarini tushunish, ularni tahlil qilish, o'zini o'zi nazorat qilish va o'zini o'zi baholashni o'z ichiga oladi. Bu erda asosiy natija ma'lum bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishda ifodalanadi va reflektiv jarayonlar (tahlil, tushunish, baholash) inson tomonidan faqat ma'lum bir mazmundagi muammolarni hal qilish uchun vosita (tabiiy ravishda zarur va kerakli) sifatida ishlatiladi. ma'lum bir akademik mavzu. Va bunday texnologiyalar, garchi standartlashtirilgan xususiyatga ega bo'lsa ham, o'qituvchilik amaliyotida uzoq vaqt davomida qo'llaniladi. Biroq, so'nggi yillarda reflektiv xususiyatga ega bo'lgan texnologiyalarga ehtiyoj paydo bo'ldi, uning maqsadi va uning yakuniy natijasi sub'ektning reflektiv fikrlash usullarini, sub'ektdan tashqari kognitiv ko'nikmalarni o'zlashtirishi,

keyinchalik ular tarkibiga kiradi. shaxsning intellektual apparati va mustaqil izlanishlar va kashfiyotlar jarayonida qo'llaniladi.

Haqiqiy o'quv jarayonida texnologiyaning nomlari keltirilgan ekstremal turlari orasida bir qator oraliq turlari mavjud. Biroq, biz ushbu ikki turni o'ziga xos boshlang'ich nuqtalar sifatida alohida ta'kidlaymiz; Shu bilan birga, biz o'qitishda sub'ektivlikning shakllanishi va rivojlanishi ularning refleksiv fikrlashning metakognitiv usullarini egallashi bilan bevosita bog'liq deb hisoblaymiz. Aynan shu muammo bizni pedagogik aks ettirish kontseptsiyasiga olib keladi, bu esa shaxsning o'zini o'zi boshqarish va o'z-o'zini ta'lim faoliyatini baholashga asoslanadi. 80-yillarda aks ettirish pedagogika fanining kontseptual apparatiga mustahkam kirdi. So'nggi yillarda umrbod ta'lim doirasida kasbiy va shaxsiy tajribani tushunish va qayta qurish orqali innovatsion kasbiy faoliyatni rivojlantirishni rag'batlantirish usuli sifatida aks ettirishga katta ahamiyat berildi. Bizning fikrimizcha, pedagogik aks ettirish, har qanday kasbiy aks ettirish kabi, pedagogik faoliyat mazmunining o'ziga xos xususiyatlari bilan, o'z ish tajribasi (pedagogik tajriba) bilan bog'liq bo'lib, o'z faoliyatiga ham, hamkasblari faoliyatiga ham qaratilgan. talabalarning faoliyati. Gap "pedagogik faoliyat tizimidagi aks ettirish mexanizmlari" haqida ketayotganini aytilish to'g'riroq bo'lar edi, chunki odamlarda aks ettirish mexanizmlari bir xil, ammo keyingi taqdimot qulayligi uchun biz pedagogik atamani ishlatamiz.

Pedagogik aks ettirishning asosiy xarakteristikalarini, uning barcha xilma-xilligi bilan, o'z faoliyati bilan bog'liq: o'z pedagogik tajribasidan xabardorlik; o'zining pedagogik faoliyatining muvaffaqiyati mezonlarini ishlab chiqish; zamonaviy ta'limdagi o'zgarishlarni tahlil qilish. Ta'lim mazmuniga nisbatan pedagogik aks ettirish namoyon bo'ladi: ta'lim jarayonini rejalashtirish va loyihalashda; o'quv faoliyatining maqsadlari va usullarini tuzatishda; uni tashkil etishning strategiyalari va usullarini tanlashda. Talabaga nisbatan: "o'qituvchi-shogird" tizimida adekvat fikr-mulohazalarni o'rnatish qobiliyatida; talabalarni o'z ta'lim faoliyati to'g'risida mulohaza yuritish usullari bilan qurollantirish qobiliyatida, ya'ni o'quvchining o'z ta'lim yo'nalishini mustaqil ravishda tushunish qobiliyatida; o'z faoliyatining muvaffaqiyatini talaba nuqtai nazaridan baholash qobiliyatida. Pedagogik aks ettirishning ko'p qirrali va ko'p komponentliligi pedagogik faoliyatning refleksiv mexanizmlarini tahlil qilishni va aks ettirishni innovatsion pedagogik faoliyatni tushunish usuli, zamonaviy o'quv jarayoniga xos bo'lgan, o'rganish va tarjima qilishni talab qiladigan mexanizm sifatida ko'rib chiqishni talab qiladi. . Reflektiv mexanizmlar, shuningdek, inson faoliyatini, shu jumladan, ta'lim va kognitiv faoliyatini o'z-o'zini tartibga solish asosida yotadi. J. Piaget va L.S. tomonidan ko'rsatilgandek. Vygotskiyning so'zlariga ko'ra, inson o'zining rivojlanish jarayonida odamlar (ota-ona va bola, o'qituvchi va talaba) o'rtasidagi munosabatlar sifatida dastlab unga tashqi tomondan berilgan munosabatlarni ichki qiladi (ichki qiladi). Boshqalar bilan ijtimoiy-psixologik munosabatlarga kirishib, bola ular bilan muloqot qiladi va muloqot qiladi; uning harakatlari kattalar va tengdoshlari tomonidan boshqariladi, tartibga solinadi va baholanadi; shu bilan birga, uning o'zi boshqalarning harakatlarini boshqarishga, tartibga solishga va baholashga harakat qiladi; U bunday o'zaro ta'sirda tajriba orttirgandan so'ng, u ushbu nazorat funktsiyalarini o'zlashtira boshlaydi va ularni o'ziga qo'llaydi - o'zini-o'zi yo'naltirish, o'z-o'zini tartibga solish va o'zini o'zi qadrlash jarayonlari shaxsga ichki

(interorizatsiyalangan) jarayonlar sifatida rivojlanadi. o'zini va xatti-harakatlarini boshqarish. Fikrlash ko'proq izlanishda, ilmiy va eksperimental faoliyatda, "jamoaviy ishda", muammolarni birgalikda hal qilishda namoyon bo'ladi. [1]

Shunday qilib, pedagogik jarayonning samaradorligiga erishish uchun uni o'qituvchi va talabalar tomonidan o'z tajribasini faollashtirish asosida parallel va kesishgan tarzda qurish kerak. Shu bilan birga, ob'ektiv va sub'ektiv qiyinchiliklarga qaramasdan, barcha belgilangan o'quv maqsadlariga erishishni ta'minlash muhimdir. Texnologiya aks ettirish asosida qurilgan va ayni paytda uning rivojlanishini ta'minlaydi. O'qitishda aks ettirishning texnologik ta'minotini o'qituvchi va talabalar tomonidan o'quv sub'ektlari tomonidan faol tuzilgan jarayon jarayonida diagnostik maqsadlarni amalga oshirishni ta'minlaydigan ma'lum vositalar va usullarning kombinatsiyasi sifatida belgilanishi mumkin, bu tajribani tushunishga asoslanadi. ular uchun ahamiyatli. Bu faoliyat: mustaqil fikrlashni shakllantiradi; mustaqil ishlash usullari va usullari bilan qurollantiradi; "ustoz-shogird" tizimida ta'lim jarayonini ongli ravishda boshqarish imkonini beradi; ta'lim jarayonining maqsadlari, usullari, usullari va natijalariga ta'sir o'tkazish imkonini beradi va hokazo.. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi rejimida qurilgan o'quv jarayonida, darsning barcha bosqichlarida aks ettirish "ishlaydi": Qo'shma maqsadlarni belgilash bosqichida ham, yangi narsalarni o'rganishda birgalikdagi faoliyatda ham, darsning yakuniy bosqichida - fikrlash bosqichida, o'z faoliyatingizni, o'qituvchi tomonidan taklif qilingan usullarni, boshqa talabalarning faoliyatini baholang, talabalar va o'qituvchi tomonidan rejalashtirilgan natijalarga erishishni aniqlash uchun o'quv jarayonini aks ettirish, ya'ni. aks ettirish uchun texnologik yordam ko'rsatiladi. Fikrlash mexanizmlari, bizning nuqtai nazarimizdan, metakognitiv ko'nikmalarda mujassam bo'lib, ular mantiq qonunlari bo'yicha shakllanadigan o'ziga xos mazmunga asoslangan ko'nikmalardan farqli o'laroq, aks ettirish asosida shakllanadi. Mulohaza yuritish jarayoni insonning o'z fikri va harakatlaridan, boshqalarning fikr va harakatlaridan xabardor bo'lishdan iborat bo'lib, bu pedagogikada ayniqsa muhimdir. Ushbu o'zaro ta'sir natijasida baholanishi va ishlatilishi mumkin bo'lgan metakognitiv qobiliyatlar shakllanadi. Refleksga asoslangan texnologiya ma'lum metakognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishga imkon beradi. Shu maqsadda ushbu texnologiya o'z arsenalida juda ko'p turli xil pedagogik harakatlarga ega: darsni o'tkazish texnikasi, usullari va strategiyalari. Ta'lim muammolarini hal qilishda o'quvchilarning o'zlari metakognitiv qobiliyatlarni shakllantirishlari va ulardan foydalanishlari, shu orqali o'quvchilarning o'quv faoliyatini va umuman o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatini rivojlantirishlari muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Zair-Bek S.I. , Mushtavinskaya I.V. Sinfda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish. - M.: Ta'lim, 2004, 2011
2. Klarin M.V., O'qitishdagi innovatsiyalar: metafora va modellar: Xorijiy tajribani tahlil qilish. - M.: Nauka, 1997.
3. A.M. Kondakov, A.A. Kuznetsov umumiy ta'limning federal davlat ta'lim standartlari kontseptsiyasi. M: Ta'lim, 2009.

4. Kulyutkin Yu.N., Mushtavinskaya I.V.. Ta'lim texnologiyalari va pedagogik aks ettirish. – Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburg GUPM, 2002, 2003
5. Kulyutkin Yu.N. Dialog pedagogik aks ettirish predmeti sifatida. – Sankt-Peterburg: SPbAPPO, 2002.
6. Mushtavinskaya I.V. Sinfda va o'qituvchilar malakasini oshirish tizimida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi (uslubiy qo'llanma). – Sankt-Peterburg: KARO, 2009
7. Selevko G.K. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari (darslik). M.: Xalq ta'limi, 1998 y.
8. <https://moluch.ru/conf/ped/archive/58/2244/>